

Пише
Др Првослав Давинић,
министар одбране СЦГ

Критична маса реформских потеза остварена је и не може бити говора о враћању уназад. Постављене су чврсте основе које су трасирале даљи пут реформи тако да се неће губити време у непотребном лутању. Брзина реализације приоритетних задатака искључиво зависи од одлучности влада држава чланица да дају своју подршку оправданим захтевима и потребама Војске.

Снимио Горан СТАНКОВИЋ

РЕФОРМА СИСТЕМА ОДБРАНЕ СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ

ДОСТИГНУЋА И ЗАЗОВИ

Један од бројних парадокса са којима се наше друштво суочава у процесу своје свеукупне транзиције тиче се реформе система одбране. Резултате постигнуте на том пољу независни домаћи стручњаци и страни војни фактор оценили су изузетно позитивно, како у суштинском смислу, тако и са становишта периода у коме су инициране, реализоване и усмерене јасним опредељењима за наредни средњорочни и дугорочни период до 2010. односно 2015. године. Упркос томе, у широј јавности се недовољно зна о овим резултатима и њиховом значају за јачање одбрамбене моћи земље на савременим основама и у складу са новим изазовима, претњама и ризицима, који могу да угрозе нашу земљу али и међународну заједницу у целини.

Разлози томе су вишеструки. На првом месту ради се о фундаменталним променама у концепту одбране и организације Војске које се спроводе у сложеним социјалним, економским и политичким условима у земљи, додатно компликованим непостојањем националног консензуса о природи онога шта се дешавало деведесетих година током распада Југославије, о улози оружаних снага у тим догађањима, а посебно о одговорности појединаца за оптужбе покренуте против њих од Међународног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији у Хагу, те оправданости војне интервенције снага НАТОа 1999. године.

Постојање још увек толико отворених питања довело је до оштре поларизације ставова различитих сегмената друштва од чијих је опредељења по овим кључним ставовима зависило и

однос према ономе шта се дешавало на пољу реформе. Примера ради, они који су на позитиван начин гледали на улогу војске у ратовима у Хрватској, БиХ и на Косову, веома су критички оцењивали све реформске мере, и суштинске и персоналне, оцењујући их као обрачун са „патриотским снагама“, док су они делови друштва који су имали негативан став према тим збивањима, оцењивали све предузете мере као недовољно радикалне и базиране на компромисима. Стварање разних „афера“ имало је за циљ да се процес или заустави или радикално убрза. Чак и тако генерална опредељења, за која се сматра да су већ опште прихваћене категорије, као што су улазак у Европску заједницу, прикључење евроатлантским интеграционим процесима у области безбедности, сарадња са суседима, различито се доживљавају у друштву са становишта суштине, брзине и облика њихове реализације. То илуструју и недавне контраверзе око Споразума са НАТО о линијама комуникација, који је у интересу заштите наших грађана на Космету, али је изазвао полемику у којој су се чуле речи и о „издаји националних интереса“. То је, међутим, релативно технички уговор у односу на све оно што ће следити на том пољу уласком у Партнерство за мир. Да ли је то онда заиста наше стварно опредељење?

Чињенице о реформи, међутим, јасно говоре саме за себе. Ово је прилика да се оне представе на концизан начин, како би се створила уравнотеженија слика у јавности о правом стању ствари на пољу реформе и њеним стварним достигнућима.

■ ОСНОВНИ ЦИЉЕВИ РЕФОРМЕ

Први циљ је дефинисан као потреба да се наш одбрамбени систем усагласи са новом безбедносном ситуацијом у региону, Европи и у свету, при чему се доминантна карактеристика те ситуације изражава у чињеници да је могућност светског рата данас такорећи искључена, као и ратни сукоби у Европи. Ново тежиште одбрамбених напора у свету везује се за борбу против тероризма, а у нашем региону, за могуће дестабилизационе ефекте нерешених националних и етничких односа, при чему је од посебног значаја за нашу земљу питање правичног решења проблема Косова и Метохије и свих дестабилизирајућих последица које могу да произађу у процесу његовог решавања.

Други циљ везан је за усклађивање одбрамбеног система са економским могућностима земље, које су у периоду транзиције читавог привредног система свакако ограничене. Поред тога, чињеница је да свака мера финансијске штедње, посебно када се ради о суштинској реорганизацији одбрамбеног система, захтева повећане иницијалне трошкове да би се они касније довели у дате оквире. Сваки други приступ могао би да има за последицу дестабилизацију читавог система. Да би се такве последице предупредиле, донета је одлука да се оформи Фонд за реформу Војске, који би продајом вишка војне имовине, покретне и непокретне, или давањем у закуп, обезбедио додатна сред-

ства из ванбуџетских извора и тиме поспешило процес реформе, али и олакшао владама држава чланица да ускладе висину својих буџета са захтевима Међународног монетарног фонда.

Трећи циљ произишао је из политичких и јавно декларисаних опредељења и држава чланица за приступање европским интеграцијама, укључујући и оне у области безбедности оличене у Партнерству за мир и НАТОу. Из ове околности произишла је потреба да се приступи стандардизацији војне организације у циљу остваривања високог степена компатибилности, интероперабилности и успостављања пуне цивилне контроле, елемената који су предуслов за стварање савезничких односа са овим организацијама.

Организацијске промене у Генералштабу спроведене су у изузетно кратком временском року, на процедурално исправан начин и што је најзначајније без додатних финансијских средстава, које тако озбиљан захват не само захтева, већ се без њих практично не би могле ни остварити. У томе се успело посебним ангажовањем људског фактора.

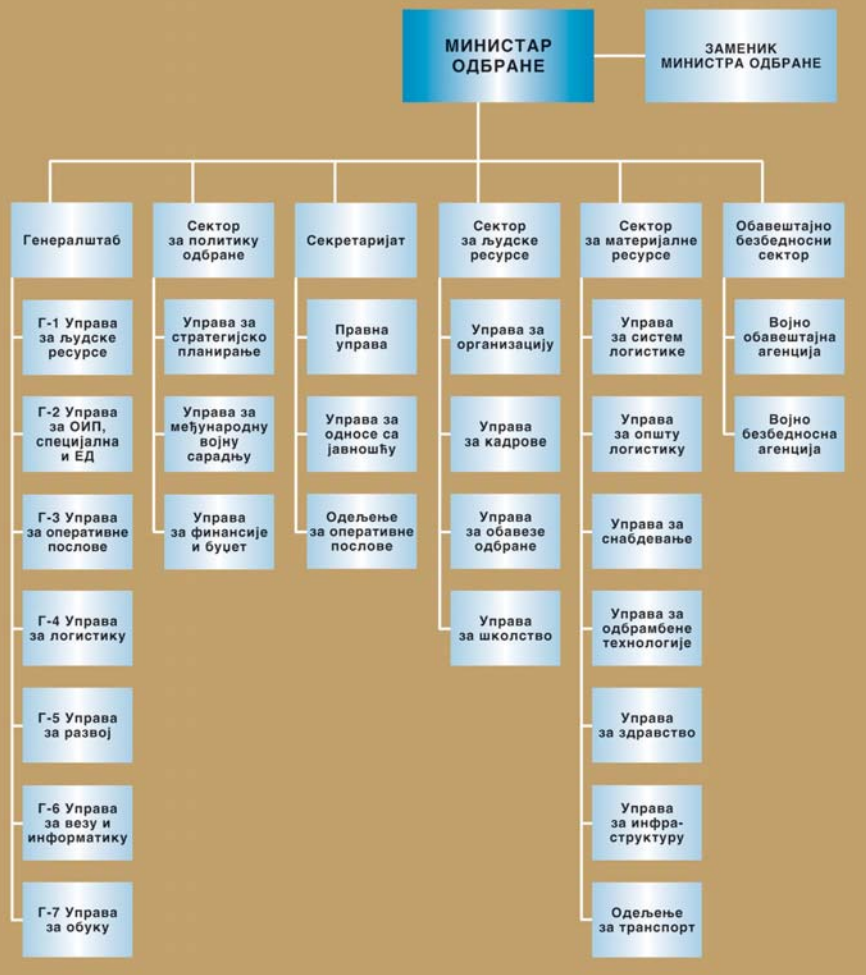
■ ОРГАНИЗАЦИОНЕ ПРОМЕНЕ

Треба рећи да су прва два циља резултат нужде тј. националне неопходности, а трећа ствар практичних опредељења. Реформа би морала да се спроведе већ због прва два разлога.

Овим променама се приступило на прагматичан начин. Основна идеја са стручног становишта била је жеља да се читав систем управљања поједностави у циљу остваривања максималне ефикасности у раду.

Почело се од Министарства одбране које је било не само гломазан већ и нефункционалан механизам, са надлежностима релативно секундарног значаја. Кључне надлежности биле су поверене Генералштабу. Промене у организационој структури Министарства укључиле су и значајне промене у његовој надле-

ОРГАНИЗАЦИЈСКА СТРУКТУРА МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ

жности. Тако, на пример, у складу са демократским начелима цивилне контроле, као прво Генералштаб је постао саставни део Министарства и по линији командовања је подређен министру одбране. Друга значајна промена односила се, такође као потреба увођења цивилне контроле, на премештање ВБА и ВОА у оквиру Министарства. Финансије, персонална питања и образовање су, такође, пренете у надлежност Министарства.

Иако је организациона структура Министарства успостављена јула 2004, мање промене вршене су и након тога. Задња значајна промена одиграла се августа 2005, када је Војна академија из Генералштаба прешла у надлежност Сектора

ПОЛИТИЗАЦИЈА РЕФОРМЕ

Циљ реформе система одбране једно време, био је крајње политизован. На негативној страни доминирале су оптужбе да се ради о „уништавању Војске“ и да се реформа ради по „страном диктату“. Циљеви реформе, међутим, произишли су из процене реалног стања ствари, која је врло јасно презентирана у *Стратегији одбране*, коју је Парламент државне заједнице усвојио новембра 2004. године.

за људске ресурсе. Од 15. септембра ове године укинута је и место извршног директора.

Реорганизација Генералштаба пратила је логику примењену на Министарство – једноставнија и ефикаснија структура и компатибилна са начелима евроатлантских интеграција. Усвојена организација у неким аспектима има прелазни карактер. Тако на пример, управе са ознакама од Г-1 до Г-7 биће задржане као основне организационе јединице Генералштаба, али ће неке од њих бити спојене у даљој реорганизацији (Г-5 и Г-7), чиме ће Генералштаб у том свом делу бити коначно дефинисан. Привремени карактер има и организација Генералштаба у оном делу где су уведене функције заменика начелника по видовима – Копнене снаге, Ваздухопловне снаге и ПВО, и Морнарица. Ова три места се од 1. јануара 2006. укидају као допринос даљој рационализацији Генералштаба.

Организациона структура војске је исто тако концептуално знатно измењена. Напуштена је организација на бази корпуса и прихваћена видовска организација. Од корпуса задржана су само два, у Новом Саду и Подгорици, али у даљој реформи и они ће бити преустројени. Поред новоформираних команди видова, основане су још две нове команде и то за Оперативне снаге и Логистику. Део важних промена односи се на дислокацију новостворених команди. Значајно је да је Команда Копнених снага лоцирана у Нишу. Ова одлука базирана је на постојању неопходних услова за рад Команде у Нишу и на чињеници да је то потенцијално неуралгична зона наше земље са становишта могућих безбедносних изазова. Команда Оперативних снага прешла је у Крагујевац. У Београду је остала Команда Логистике и Команда Ваздухопловних снага и ПВО у Земуну, а Команда Морнарице у Подгорици.

■ ЗАКОНОДАВНО-НОРМАТИВНЕ АКТИВНОСТИ

Промене у Генералштабу и Војсци довеле су до низа пратећих акција на стратeгијском, оперативном и тактичком нивоу у облику ликвидације, преформирања, преименовања, препотчињавања, расформирања, формирања и дислокација. Број обављених радњи, многе од њих крупне по обиму и садржају, прешао је више стотина.

Реформа система одбране не би могла да се реализује без неопходних пратећих законодавно-нормативних активности,

које су обезбедиле правни основ за све што је до сада урађено, с једне стране, и за даље усмеравање реформе, с друге стране.

На стратешком нивоу, предуслов свим променама било је доношење *Стратегије одбране*. Након њеног усвајања, почела је израда плана за њену операционализацију на стратешком и оперативном-тактичком нивоу, које су напред описане. Овај документ представљао је неку врсту издавања команде „за дејство“ на унутрашњем плану.

Други документ, *Бела књига*, објављен априла 2005. године, био је усмерен јавности, и домаћој и иностраној. Са ова два кључна документа испуњена су уједно и основни стандарди демократских земаља о отворености и транспарентности у домену војске и одбране, који су и основни предуслови за придруживање међународним интеграционим процесима. *Бела књига* је документ први пут објављен у историји наших оружаних снага, што му даје и одређену политичку тежину.

У категорији основних докумената спада и *Војна доктрина*, чији је нацрт усклађен са ставовима чланова ВСО у току њене израде, и уврштен у дневни ред наредног састанка овог тела које је надлежно за његово формално усвајање. Доктрина произилази из *Стратегије одбране* и *Беле књиге*, као логична целина читавог нормативно-правног корпуса основних докумената.

У протеклих осам месеци, стручне службе Министарства и Војске припремале су нацрте за још три закона, чијим ће се усвајањем заокружити законодавна основа за реформу система одбране на модерним демократским начелима. То су *Закон о Војсци*, *Закон о одбрани* и *Закон о службама безбедности*. У духу транспарентности и отворености према цивилним институцијама и академ-

Стратегијски преглед одбране

УЛАЗНИЦА ЗА ПАРТНЕРСТВО

До краја године, очекује се довршетак израде још једног фундаменталног документа, који се код нас ради по први пут. Реч је о *Стратешком прегледу одбране*.

Без овог документа не може се ићи у Партнерство за мир и зато се он ради уз помоћ стручњака из НАТО земаља. Он ће, међутим, бити и лакмус тест за однос држава чланица према својим оружаним снагама. Овим документом се прецизирају укупне бројчане потребе у људству, али се ови бројеви разрађују до нивоа чете и вода, укључујући њихове локације, наоружање и опрему и све пратеће потребе. Усвајањем тог документа од стране Парламента, и Србија и Црна Гора имаће законску обавезу да обезбеде целокупна финансијска средства за нормално функционисање тако конципиране оружане снаге. То сада није био случај. Грубо речено, Министарству и Војсци су одређивана средства према финансијским могућностима и проценама Министарства финансија. То је имало за последицу да никада нису могла да се осигурају стварно потребна средства, не само за текуће потребе, већ ни за саму реформу.

ским стручњацима нацрти закона су, како током израде тако и у фази њихове финализације, стављени на јавну расправу. Сви мериторни коментари су укључени у текстове нацрта и они су достављени на даљу процедуру Савету министара државне заједнице. Планира се да Савет министара проследи сва три нацрта Парламенту у првој половини октобра.

Нацрти садрже низ стандардних одредби којима се законодавна страна одбране усаглашава са фактичким стањем и потребама држава чланица, али садржи и више нових реше-

Повећање плата

ОТВОРЕНО ПИТАЊЕ

И даље је отворено питање договора са Министарством финансија Србије да се након траженог смањивања цивилних и професионалних војних лица, обезбеди повећање личних доходака и изврши усклађивање распона у примањима, с основним циљем да се стимулишу стручност, знање, одговорност радног места или функције и професионалност рада. Стручне службе Министарства раде на реализацији тог договора, али ће он зависити од коначног става Министарства финансија Србије.

ња од којих су, можда најинтересантнија два. Прво је одредба о скраћивању војног рока на шест месеци (овај предлог је у виду амандмана на стари Закон већ у процедури Парламента за хитно усвајање) и друго, могућност откупа војног рока за регруте којима то више одговара. Одредба о откупу ће се ближе разрадити подзаконским акцима. Ове новине омогућене су новим концепцијским приступом систему одбране, који се заснива на бројчано мањим оружаним снагама и професионалној војсци, циљеви који треба да се реализују у периоду до 2010. године.

У контексту реформских аката треба поменути још два, која је Парламент усвојио крајем 2004. године. Један се односи на реорганизацију војног правосуђа, којим се практично надлежности војних истражних и судских органа преносе на редовне цивилне судове, чиме су испуњени међународни критеријуми у отворености и јачању цивилне контроле над радом војске.

Други закон доприноси јачању међународног угледа државне заједнице, јер се њиме регулише питање учешћа наше земље у међународним мировним операцијама. Закон је начелне природе, јер дефинише мисије, услове под којима се у њима може учествовати и особље које може бити ангажовано, те низ других техничких питања. Сваку конкретну мисију, међутим, одобриће Парламент посебном одлуком.

Ово је веома широко поље, које би захтевало доста простора да се дефинишу сви проблеми и укаже шта је урађено на њиховом превазилажењу. Због тога, биће речи о неколико кључних питања.

■ СОЦИЈАЛНА ПИТАЊА

Поред веома ниских личних доходака, посебно су тешко погођени припадници оружаних снага који се по функцији налазе на одговорним местима и у осетљивим подручјима земље. У првој половини године исплата личних доходака је нормализована у погледу редовности али не и адекватних износа. Остао је, међутим, проблем редовних исплата накнада за отежане услове рада у Копненој зони безбедности према Косову и Метохији. Садашње стање је крајње забрињавајуће и поставља се питање зашто оно није решено јер су потребна средства предвиђена редовним бу-

џетом Србије? Да ли се ради о недовољном приливу средстава у буџет или о нечем другом?

По једном другом социјалном питању постигнут је потенцијално веома велики напредак. Ради се о решавању стамбених проблема. Градња станова је у протеклих неколико година практично стала због недостатка финансијских средстава. Крајем прошле године покренута је акција да се овај проблем решава приоритетно и на потпу-

но нов начин – коришћењем вишкова војних непокретности за прибављање станова. Као најадекватнији партнери у тој акцији идентификоване су институције локалне самоуправе, као што су градови, Грађевинска дирекција Србије, Дирекција за грађевинско земљиште Београда, и када се ради о Црној Гори, Фонд за реформу Војске.

У реализацији овог пројекта треба истрајати, јер не постоји спремност свих административних органа на локалном и републичком нивоу да на ефикасан начин допринесу бржем решавању захтева за трансфер својине. Из тог разлога, Министарство ће повремено обавештавати и јавност и своје припаднике о стању реализације планова станоградње, тешкоћама које се могу јављати и могућим чиниоцима који те тешкоће стварају. Уколико би Дирекција за имовину Владе Србије била ефикаснија у давању сагласности за располагање војном имовином, број прибављених станова до 2010. године могао би да се удвостручи.

Уколико би са Владом Србије могао да се постигне договор око неколико крупних питања њеног дуга према Министар-

ству и Војсци станоградња би добила нови замах. Два случаја су посебно значајна. Према Споразуму из 1997. године тадашње Министарство је уступило Влади Србије зграду бившег Генералштаба у Немањиној 9 у замену за 48.000 квадратних метара стамбене површине. Пошто је зграда тешко оштећена у бомбардовању 1999. године, Министарство настоји да од Владе Србије обезбеди или враћање својине у циљу продаје или добијање умањеног стамбеног простора за своје потребе. Још се чека на одговор Владе.

Други случај је новијег датума, али са истим исходом. За потребе отварања цивилног аеродрома у Нишу, Војска је пре две године уступила Републици Србији, односно граду Нишу, део војног аеродрома на основу чега је требало изградити станове. Ни овде није постигнут договор или нађен компромис.

С обзиром на то што је станоградња, ипак, кренула, оцењено је да је неопходно да се и пратећи прописи којима се регулише додела станова, осавремене и учине правичнијим.

Није се на овоме стало. Уочен је проблем са људима који су већ остварили своје право на стан, али којима није омогућено да те станове откупе у складу са уобичајеном праксом. Овај застој је настао због нејасноћа насталих након доношења Уставне повеље и недовршеног рада на Закону о имовини СЦГ, чиме је заустављено располагање војном имовином. Након годину дана разговора са надлежним органима држава чланица, јула ове године добијена је сагласност да се обнови откуп војних станова. Комплетирају се административни аранжмани и откуп ће почети већ у октобру ове године.

■ ФИНАНСИРАЊЕ

У претходним разматрањима већ је било речи о финансирању система одбране и констатовано да оно ствара значајне проблеме. Потребно је разјаснити још неколико крупних аспеката тог питања.

Основни проблем није само ограничена финансијска способност држава чланица да одвоје довољна средства за потребе одбране, већ непостојање концептуалне сагласности око три кључна питања: каква и колика је војска потребна, да ли ће се финансирати по регионалном принципу или на нивоу државне заједнице, и на који начин ће се обезбедити додатна средства за њену реформу.

По првом питању, Црна Гора је направила значајан помак, тиме што је још прошле године, уз сагласност ВСО, утврдила да ће финансирати снаге у величини од око 3.500 професионалних лица и цивила, и да ће до тог броја доћи током 2005. године путем пензионисања и давања отпремнина заинтересованим појединцима. Тај процес је у великој мери приведен крају.

У Србији таква одлука није донета на основу процена стварних потреба, већ су смањења пројектована првенствено у складу са ограничењима јавне потрошње захтеваним од међуна-

Решавање стамбених потреба

НОВИ ПРАВИЛНИК

Нови правилник, који треба да усвоји Савет министара, садржи значајне новине. Као прво формирано је осам приоритетних листа, чиме се омогућава да бодовање у оквиру сваке категорије буде правичније, јер се ради о груписању сличних квалификационих и функционалних структура, тако да бодовање њихових личних стања има одлучујући значај. Упростијено речено, заставници и водници неће се „такмичити“ у групи са генералима и адмиралима. Свакој од осам категорија биће додељиван одређен број изграђених станова према утврђеном проценту, чиме се обезбеђује да се захтеви у свих осам група постепено решавају.

Новину представља и јачи нагласак на могућност давања кредита за станоградњу у сопственој режији. Такође, изједначени су по правима професионална и цивилна лица, што до сада није био случај, посебно у погледу величине станова.

родних финансијских институција. Тај моменат је, наравно, утицао и на одлуке Владе Црне Горе. Као резултат овакве потребе, Министарство финансија Србије пројектовало је смањење цивила за 5.200 и професионалних лица за 1.300 (укупно 6.500 радних места) и за тај број смањило буџетска средства од јануара 2005. године. Законски услови за овакво смањење стекли су се тек фебруара 2005. године када је Парламент изгласао потребне амандмане на стари Закон о Војсци. Кашњења која су након

тога уследила и тиме непредвиђено оптеретила буџет, морала су да буду неутралисана новим смањивањем радних места тако да је до краја августа 2005. године укинута још 800 радних места за цивилна лица и пензионисано по оштријим критеријумима 700 официра и подофицира.

Иако су учињени максимални напори да се ова смањивања ускладе са планираном реформом и уклопе у конкретне промене у јединицама на терену (укидање, спајање итд.), остаје чињеница да та смањења нису била резултат шире стручне, па и политичке расправе, о фактичким потребама како у погледу величине оружаних снага, тако и њиховог састава по видовима, наоружању и опреми. Тај процес је у току у склопу рада на *Стратегијском прегледу одбране*, чија израда захтева и време и укључивање свих релевантних фактора система државне власти.

Додатни проблем у погледу смањивања Војске је кашњење у две важне области: преузимање границе од стране МУП-а

Србије (у Црној Гори то је урађено 2003. године) и преношење цивилне одбране у надлежност држава чланица у складу са Уставном повељом. Извршавањем ових обавеза, Војска би се додатно растеретила знатног броја радних места (око 1.000 људи) и издатака које сада непотребно сноси из већ ограниченог буџета. Чудно је што се са овим процесом касни, јер се наведене надлежности предају уз преношење целокупне инфраструктуре која је служила тим потребама и то без накнаде. Треба упозорити и на чињеницу да је организација цивилне одбране запала у веома озбиљан процеп тако што је Војска била принуђена да смањи своје капацитете потребне за ову делатност, а локална самоуправа држава чланица није себе довољно оспособила за њено вршење. Последице могу да буду озбиљне.

Питање територијалног или "јединственог" финансирања је заправо решено, тиме што је превагнула прва опција. Такво

решење је, нема сумње, имало своју политичку позадину, што је имало за последицу низ практичних проблема о којима се или није размисљало у време доношења одлуке или се сматрало да су мање важни и да ће моћи да се лако превазиђу. То је била погрешна процена. На тај начин Министарство је изгубило сваку могућност да утиче не само на висину средстава, већ што је важније на њихову унутрашњу расподелу по позицијама, динамику исплате личних доходака и накнада и исплату дуговања. Од маја 2005. године у Србији се прешло на трезорски систем свих плаћања, укључујући дугове, тако да о брзини плаћања одлучује Трезор. Та плаћања и даље иду са знатним закашњењима, чиме се Министарству и Војсци стварају озбиљни проблеми у задовољавању својих основних потреба, пошто добављачи одбијају даље испоруке.

Треће питање додатних извора финансирања Војске, иако формално решено, остало је у пракси главни камен спотицања и скоро непремостивих концептуалних разлика унутар различитих делова система власти у две државе чланице државне заједнице. Од самог настанка државне заједнице, било је јасно да ће систем одбране морати да се финансира делом из војне имовине. То питање требало је да се реши доношењем Закона о имовини СЦГ, које би, поред осталог, дефинисало и војну имовину. Не улазећи у разлоге због којих се касни са израдом закона, на нивоу ВСО и Савета министара донета је одлука да се, као привремена мера, јула 2004. године оснује Фонд за рефор-

му Војске, који би у међувремену располагао том имовином, уз непосредну контролу и сарадњу са владама две државе чланице и тим путем се обезбедила додатна средства за дефинисане потребе, међу којима су опремање Војске и решавање социјалних проблема добили приоритетан значај.

После знатних тешкоћа, Фонд је почео да ради и постиже резултате, али на територији Црне Горе, док је Влада Србије све надлежности предвиђене за Фонд пренела у своје руке и за то установила стриктну и веома сложу процедуру. Последица тога била је то да је у протеклих годину дана добијен незнатан број дозвола за располагање војном имовином на територији Србије, тако да је тај практично једини реалан извор прихода био *de facto*, ако не блокиран, онда сведен на апсолутно неадекватну меру. Његов потенцијал је, међутим, огроман и друштвено несумњиво користан.

Спорост у решавању захтева Министарства за располагањем војном имовином у Србији је у почетку тумачена биро-кратском процедуром потребном да се осигура адекватна контрола. Та потреба није спорна, напротив она је добродошла. Ипак, све што се у међувремену дешавало указује на то да се ради о фундаменталном идеолошком проблему. Како у Србији, тако и у Црној Гори постоје политичке снаге које, заправо, доводе у питање оправданост третирања војне имовине као заиста војне имовине. По њиховом мишљењу ради се о државној имовини Србије у Србији и Црне Горе у Црној Гори, те њихове владе по територијалном принципу имају искључиво власништво и право располагања. Оне имају дискреционо право да део финансијских средстава тако добијених ставе на располагање Војсци,

али по њима, Војска не може бити титулар права на својину. Овакав став заступа део политичких снага у Црној Гори, док су заступници оваквог мишљења у Србији делови коалиционих партнера у њеној влади. И то је разлог због кога је администрација мање него ефикасна у решавању захтева који се налазе већ месецима у њеној процедури.

Уколико овакав став превлада у Србији, треба одмах рећи да он носи са собом озбиљне последице негативне природе. Најозбиљнија је та што се финансирање војних потреба располагањем "државном имовином" сматра директном јавном потрошњом и као таква се мора подвести под буџетске оквире, а у складу са захтевима међународних монетарних институција. То значи, врло мало за војску.

Можда је коначно решење оно које ће произаћи из *Стратегијског прегледа одбране* који ће обавезати владе да финансирају оно са чиме су се сложиле. То ће бити знатно мање од садашњих потреба и подразумеваће ра-

На бази разних аранжмана од јуна 2004. године до августа 2005. године подељено је и усељено укупно 469 станова. На основу потписаних уговора у наредне четири године очекује се испорука 4.000–6.000 станова. То је далеко од жељене цифре од 17.000 станова, али представља значајан замах у правцу решавања тог egzистенцијалног питања.

пидно смањивање бројног стања и професионализацију војске. То су, међутим, осетљиве ствари које се не могу преламати преко колена, поготово у безбедносним условима у нашем региону, који још нису у потпуности стабилизовани.

Треба још једном упозорити да се оваква суштинска реформа система одбране и њено потпуно оспособљавање за извршавање постављаних задатака и функција не може спровести без улагања знатних додатних средстава, између осталог и за њено адекватно опремање.

■ ОПРЕМАЊЕ ВОЈСКЕ

Ситуација у овом погледу је већ више година крајње непримерена потребама и она је кулминирала ове године. Буџетска средства омогућавају, и то са великим тешкоћама, задовољавање само текућих дневних потреба, али не и озбиљније опремање и обнављање ресурса.

Ваздухопловне снаге су практично приземљене због недостатка горива, с једне стране, и истеклих ресурса за већину летелица, с друге стране. Противваздухопловна одбрана ослања се на старе системе и у њу ништа није улагано од 1999. године. Копнене снаге имају возни парк стар више десетина година, који захтева повећана средства за одржавање. Ратна техника је једним делом застарела, а другим неадекватна за савремене потребе, нарочито у погледу модерних комуникационих технологија које су данас срж одбрамбеног система сваке земље. Морнарица је продајом једног дела пловних јединица знатно смањена, али функ-

Основни проблем није ограничена финансијска моћ држава чланица да одвоје довољна средства за потребе одбране, већ непостојање концептуалне сагласности око три кључна питања: каква и колика је војска потребна, да ли ће се финансирати по регионалном принципу или на нивоу државне заједнице, и на који начин ће се обезбедити додатна средства за њену реформу.

две милијарде евра. То подразумева обнављање ресурса постојећих летелица и евентуалну набавку нових, са нагласком на хеликоптере и друге транспортне капацитете. У погледу ПВО, размишља се о новим радарским системима и другом наоружању у складу са реалним потребама. За Копнене снаге приоритетно се планира набавка средстава за формирање снага за брзо реаговање и комплетно опремање два батаљона антитерористичких снага. Опремање Морнарице новим средствима конципира се у складу са очекивањима да ће она ускоро бити саставни део међу-

народних поморских снага у Јадрану, а можда и у Медитерану, спремних за борбу против тероризма, шверца дроге и људи и других претњи безбедности региона. У складу са Стратегијом одбране, пројекције се праве за период од пет година тј. до 2010. године, с тим што ће њихова практична реализација директно зависити од прилива средстава и конкретних извора финансирања. Ако се не створе повољни услови, ове пројекције остаће не реализоване уз све консеквенце за безбедност чланица државне заједнице.

У овим плановима, брига за људски фактор је дошла до посебног изражаја. То се, између осталог, одразило и у настојању да се обезбеде квалитетне радне униформе и најадекватнија заштитна опрема, посебно за јединице на специфичним задацима у Копненој зони безбедности. Овакве набавке нису вршене од 2003. године. Због тога је августа месеца донета политичка одлука да се на основу исказаних потреба стручних служби Генералштаба иде на приоритетну набавку такве опреме на бази компензације за непотребну војну имовину, покретну и непокретну, у коју сврху су дефинисане потребе за две наредне године (2006. и 2007), а чија би се реализација спроводила у зависности од пројектованог и очекиваног прилива ванбуџетских средстава. На морал Војске веома би се негативно одразио сваки покушај да се ове потребе исполитизирају до те мере да се од њихове набавке одустане у целини. Логичније је да се предвиђене количине ускладе са ставовима влада држава чланица о ванбуџетској потрошњи за потребе Војске у овом тренутку.

Из свега напред реченог, несумњиво произилази да је урађено много, чак изузетно много. Може се рећи да је критична маса реформских потеза већ остварена и да ни теоретски не може бити говора о враћању уназад. Друго, постављене су чврсте основе које су трасирале даљи пут реформи тако да се неће губити време у непотребном лутању. Треће, остаје као отворено питање само брзина реализације приоритетних задатака реформе што искључиво зависи од одлучности влада држава чланица да дају своју подршку оправданим захтевима и потребама Војске. ■

ТРОШКОВИ РЕФОРМЕ

Истина, са којом држава мора да рачуна, јесте да ће трошкови целокупне реформе Војске лако достићи износ од две милијарде евра, након чега ће моћи да се сведу на прописаних 2,3 % од БНД, чега се придржава већина других држава. Али, не пре тога. Питање је само, којом брзином и којим редом ангажовати овако велика средства. Пресудну улогу у таквој одлуци треба да имају анализе краткорочних и средњорочних безбедносних изазова и шта ће Војсци бити потребно да им се успешно супротстави. Државна власт ће морати са тим питањем да се суочи и заузме јасан, али и одговоран став. И то пре раније него касније.

ционише оптимално у границама ограничених финансијских могућности. У протеклих пет година није извршена ниједна нова набавка наоружања за било који вид.

Оно што посебно оптерећује сва три вида, представљају вишкови опреме и наоружања, од којих један део спада у категорију за отпис. Застарели прописи и сложена процедура расходовања таквог материјала умногоме су блокирали несметано функционисање јединица и команди. Почетком ове године предузета је енергична акција да се ствари доведу у ред. Уз строги надзор Генералштаба и стриктно спровођење наредаба министра, касарне су добрим делом „очишћене“, док ће преостали послови бити окончани до краја године. Поред значајних уштеда везаних за извршена расходовања, остварена је знатна додатна материјална корист продајом ове опреме. Нажалост, не ради се о новчаним средствима којима би се омогућила набавка нове опреме и разоружања. Приход је намењен текућем одржавању.

У плановима реформе на којима се интензивно ради, пројектују се наше потребе како људства тако и у опреми и наоружању. Већ је наглашено да би процене могле достићи цифру од

Ребаланс буџета

УДАР НА ФИНАНСИЈСКУ СТАБИЛНОСТ

Када је реч о дуговима, посебан удар на финансијску стабилност Министарства и Војске изазвала су два ребаланса буџета Србије. Новембра 2004. године, одлуком Министарства финансија (под притиском ММФ-а за смањење јавне потрошње) војни буџет смањен је за шест милијарди динара. Буџет за 2005. годину пројектован је мање за ову суму и суму за 6.500 запослених, док су обавезе преносом неплаћених дугова из претходне године повећане за четири о по милијарде динара. Ребалансом јула 2005. године, да би се компензирали лични доходи, ова позиција повећана је смањењем средстава за опрему и наоружање и станоградњу за 1,5 милијарду динара, што је укочило врло важне активности Војске на том пољу.